

	1.	לשקר	Leviticus 19,11-	Not to lie
	2.	לשואב	Levit. 19,11	- Not to deny falsely/respond falsely (Telling what they want to hear) (Levit. 5, 21)
B	3.	מזכר	Exodus 23, 7	- Distance/remove yourself from a 'lying word/eg. Truth in Context
I	4.	לשבע	Levit. 19, 12	- Not to swear falsely (cp. Levit. 5, 4)
B	5.	לשקר	Exodus 20, 13	- Not to give false witness
L	6.	לשואב	Levit. 19, 16	- Not to bear tales
I	7.	לשואב	Levit. 19, 16	- Not to spread bad reports/'evil speech
C	8.	לשואב	Exodus 23, 1	- Not to accept/carry false report
A	9.	לשואב	Levit. 19, 17	- To correct or chastise one's fellow human being

* * * *

R	1.	לשואב	Baba Mezia 58B, 59A	- Embarrass publicly (with words)
A	2.	לשואב	Levit. 25, 17	- Exploiting with words
B	3.	לשואב	Proverbs 17, 5	- Mocking the poor
B	4.	לשואב	Levit. 19, 16	- The dust (flavor) of evil speech (cf. Yerushalm, Peah, ch. 1, h. 1)

ANALYSIS of Number 9: (Leviticus 19, 17)

הוֹבִיחַ חֹבְבֵיךָ אֶת-עֲמִיתֶךָ וְלֹא-תִשָּׂא עֲלֶיךָ חֶטְא:

Translation: You shall surely correct (reason with, persuade, criticize your neighbor and do not bear sin because of him.

Talmud: "You shall surely correct"

- I. How do we know if one sees a wrong/unsightly matter in one's friend, one must correct him: (Scripture states): You shall surely correct him. What if he corrected and the other did not accept it? he should do again and again. "You shall surely correct" means even 100 times! Until how long? Until he (the friend) beats him (to stop the comments).
- II. Does this mean: (correct him) even if his face changes? (i.e., turn white or red from embarrassment) Scripture says: "(No) and do not bear sin because of him."
- III. (However) just as it is a mitzvah to say something which will be listened to, so it is a mitzvah not to say something which will not be listened to.

Rabbi Tarfon says: I question whether there is in this generation someone who is able to correct. For if he says to the other: take out the splinter from between your eyes, the other will say: take out the beam from between your eyes.

Rabbi Elazar son of Azariah said: I question whether there is in this generation someone who knows how to correct!

Rabbi Akiva said: I question there is anyone in this generation who know how to accept correction. (Babylonian Talmud Arachin 16E)

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד ב

1. מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו? שנאמר: +ויקרא י"ט+
הוכח תוכיח
2. הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו? תלמוד לומר: תוכיח, מכל מקום
3. יכול אפי' משתנים פניו? ת"ל: לא תשא עליו חטא.
4. תניא, א"ר טרפון: תמה אני אם יש בדור הזה שיכול להוכיח. אם אמר לו
טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך.
5. אמר רבי אלעזר בן עזריה: תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח.
6. אמר ר' עקיבא תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה
7. ואמר רבי יוחנן בן נורי: מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה
עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני רבן גמליאל וכל שכן שהוספתי בו
אהבה, לקיים מה שנאמר: +משלי ט'+ אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח
לחכם ויאהבך.

יובתן בן עוויאל
 ונקי וצדיק אל-תהרג פי ודפסקדי מן וינא לא תקטול. ארי ופק זכאי ספי דוק ואשקחו ליה חוקיה ורי ופק חייב ואשקחו ליה וכו'

וכא, ו, יוק, ו

ר ש י

אחד יש לי ללמד עליו זכות שתהיירס אותו ת"ל ונקי אל תהרוג נקי הוא מדין מיתה שהרי יש לך לזכותו. ומנין ליואל מנ"ד זכאי לאחר אחד יש לי ללמד עליו מונה שאין מחזירין אותו

תורה שב על פה

[א] לוכתו בדיון אם חייב הוא אבל מטהו אתה במתנותיו ולזכות אותו אף במה שנראה שהוא שלך, פנ"מ.

[א] לא תטה משפט אביונך בריבו, אבא חנן אומר משום רבי אליעזר בלקט שכחה ופאה החשוב מדבר. (מכילתא)

[א] לא תטה משפט, פי גדולה. (כת"י רמזי ר' יואל) מדבר שקר תרחק, ת"ר מנין לדיין שלא יעשה סיגורין לדבריה תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. (שבועות לו)

כ"ג כדיני נפשות). מנא הני מילי, אמר רב אחא בר פפא דאמר קרא לא תטה משפט אביונך בריבו, משפט אביונך אי אחא מטה (לרעה ע"פ אחד), אבל אתה מטה משפט של שור הנסקל (ע"פ אחד ומהכא גמיר לכולהו מעלות דלא נהיגי). (סנהדרין לו)

[א] לא תטה משפט אביונך בריבו, ומנין שטפק לקט לקט, ר"ש בר נחמן בשם ר' יונתן עני ורש הצדיק (כ) הצדיקוהו במתנותיו. ר"ש בן לקיש בשם בר קפרא לא תטה משפט אביונך בריבו (ומיותר הוא דהא כתיב לא תטה משפט אביונך) בריבו אין אתה מטהו

(כ) תהלים טב, ג.

תורה שב על פה

[א] מנין שלא ישחוק, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[א] מדבר שקר תרחק, מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדיון, שלא יאמר אמתיך לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו (י"ג: ואבררנהו דק"ס) משלי, כדי שיקרא הדין על שמי, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[א] מדבר שקר תרחק, היה חבר יושב ומדבר הלכה כראוי ושמע חברו ואמר הרי אני פורכה וסותרה מידו, וחזור ובונה אותה בשביל שיקרא חכם, לכך נאמר מדבר שקר תרחק, דובר שקרים הוא זה. (מכילתא)

[א] מדבר שקר תרחק, מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה ב, שאם נותנין לי מאה מנה איני מודה (משקר), מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד, מנין שלא יצטרף עמו, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. האי מדבר שקר תרחק נפקא, הא ודאי שקורי קא

[א] מדבר שקר תרחק, הרי זו אזהרה לדיין שלא יושיב אצלו דין בור. (מכילתא)

[א] מדבר שקר תרחק, מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גולן, וכן עד שיודע בחבירו שהוא גולן, מנין שלא יצטרף עמו (לא לדין ולא לעדות, ר"ח. ואע"פ שהעדות אמת, רש"י), תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. (שגורם לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד.) (שבועות לו)

[א] מדבר שקר תרחק, מנין לדיין שיודע בדיון שהוא מרומה (שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת), שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אחתכנו ויהא קולך (שלשלת העון) תלוי בצואר עדים, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. (שבועות לו)

[א] מדבר שקר תרחק, מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחוב לעשיר (ורבו החליף),

לא דין אחר אלא יוון אותו מלכו של עולם. וראה ש"ע שם סעיק ג' בשם הרא"ש, ובסמ"ע שם סק"ב, ובברכי יוסף שם. [א] בסנהדרין זו נלמד מלא תגורו מפני איש (ברבים א, יו), וכ"ח בירושלמי שם פ"א ה"א. ובתוס' שבועות שם ד"ה ורואה, שכן דרך תשי"ס בכמה מקומות. וברמב"ם ה"ל סנהדרין פכ"ב ה"ב: וכן תלמיד שהיה יושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר, אם שתק הרי זה עובר משום לא תגורו מפני איש, וע"ז נאמר מדבר שקר תרחק, ל"כ, וראה מדבריו שיעקר הלימוד הוא משם. וראה סמ"ע לאוין סי' ר"ו ותנין מצוה חט"ו. אבל בטור חור"מ סי' ט' כתב: ואם שתק עובר משום מדבר שקר תרחק. ולא הוכיח הפסוק ה"ל, וכ"ה בש"ע שם סעיק וי, ובסמ"ע שם סק"ב כתב בשם מורי"ש ז"ל (מהרש"ל) דהוא הוין ששינה ענינם או עשירים ולרבותא

מ"ם עד אות חיי"ו הם ג"כ י"ג נוד י"ג מרות של הקב"ה ועיקרם והוא אלקים אמת לכן מרחק מות שקר בייג רוכים. [א] מובאת בילק"ש ובכת"י, ובלק"ט מנין שלא ישב כו'. ובסגנון אחר נדרש בשבועות לו: ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו (לישא וליתן בדיון עמו שלא יטעהו) ת"ל מדבר שקר תרחק, ובילק"ש וסודר"ג הג"ה שלא יושיב וכו'. וכ"ה ברי"ף וברמב"ם ה"ל סנהדרין פרק כב ה"ב ובסמ"ע סי' רכו. ובספר כפתור ופרח פ"ב ע"י שכי"ה הביא פירוש"י שלא יטעהו, וכתב: ונ"ל שהכוונה בזה שהחכם היה יכול לעשות ממנו מה שירצה והוא היה יחיד בדיון, שזה לא יוכל להשיב לאותו חכם, ומה ששינוי במ"ס סנהדרין (ג) אי אפשר דליכא חי מניניהו וגמיר, דמשמע דאמילו אחרי"ם עמי הארץ לית לן בה, ר"ל שאינם עמי הארץ אלא שהם יכירו אם ירצה החכם שבתם למשוחם ואשם ששנים עשרים חנוכה וכו'.

תורה שבועל פה

[קנ] מדבר שקר תרחק, מגין לשנים שבאו לדין, אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה, שאומרין לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך (שלא תגרום לנו לישא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגד מפני חשיבותך ואמר איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה), ת"ל מדבר שקר תרחק (וכיון שאיש מריבו מסוחם מעמיד זה את שקרו). (שבועות לא.)

[קד] מדבר שקר תרחק, מגין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו, ת"ל מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[קה] מדבר שקר תרחק, מגין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו, ת"ל מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[קו] מדבר שקר תרחק, הרי זו אזהרה למדבר לשון הרע. (מכילתא)

משקר ורחמנא אמר לא תענה ברעך עד שקר ל. אלא כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אית לי, ותא אתה קום התם ולא תימא ולא מידי (ושיהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד ויודה אמת). דהא לא מפקת מפומך שקרא, אפילו הכי אסור משום שנאמר מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[קא] מדבר שקר תרחק, מגין לנושה בחברו מנה, שלא יאמר אטעננו במאתים, כדי שיודה לי במנה, ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר (שאינו מודה לי במקצת ואשביענו ע"י גלגול, או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא ע"י גלגול), ת"ל מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

[קב] מדבר שקר תרחק, מגין לשלשה שנושין מנה באחה, שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים (והם בעלי דין), כדי שיוציאו מנה ויחלוקו, ת"ל מדבר שקר תרחק. (שבועות לא.)

ל) שמות כ, יג.

תורה שבועל פה

[קו] מדבר שקר תרחק, ר' נתן אומר מדבר שקר תרחק הרי זה אזהרה לפרוש מן המינות, וכן הוא אומר ומוצא אני מר ממות (ט) וגו', ואומר והמלך ישמח באלהים יחלה כל הגשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר (ג). (מכילתא)

[קח] מדבר שקר תרחק, אמר רב הונא מצינו שלא גלו ישראל מארצם אלא על שעברו על זה הפסוק, מדבר שקר תרחק. (מדרש)

[קט] מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג, כיצד מרקדין לפני כלה, בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה, אמרו בית שמאי לבית הלל, לדבריכם הרי שהייתה חגיגת או סומא אומרין לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר (ט) קהלת ה, כה (ו) תהלים פג, יב.

שקר תרחק, אמרו להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בפניו או יגנו בפניו הרי אומר ישבחנו בפניו, לפיכך בית הלל אומרים תהא דעת אדם מעורבת עם הבריות, ובית הלל, נמי ליכא הכא נאה במעשיה, דילמא נאה מבתי אבות וחסידה במעשיה דאחוזקי בבישוחא לא מחזקינן, ובית שמאי, מי כתיב משקר תרחק, מדבר אפילו סתם, ובית הלל, כי קאמר רחמנא מדבר שקר תרחק משום נקי וצדיק אל תהרוג (היא לקומי) [הא לקיומי] שפיר דמי.

(מס' כלה רבתי, הוצ' היגער עמ' 323)

[קי] ונקי וצדיק אל תהרג, אם לאו מה עלתה על לבי להרוג נפשות נקיים אביונים, אלא זה שיש לו צד לזכותו, מכאן שאין עונשין באומדן הדעת. (מדרש הגדול)

לחזק לומר שקר ותחורה אמרה מדבר שקר תרחק, ועי' תוי"ש בראשית פ"ח—קסג ושם פ"ג—גו. — משום ונקי וצדיק וכו', בפני הרי"י בכור שור כאן: מדבר שקר תרחק, הרחק מעליך דוברי שקרים ורכילים וכו' ואו ונקי וצדיק אל תהרוג כי השקרנים גורמים להרוג את הצדיקים והנקיים. וכע"ז ברבעה"ת, הובא לעיל אות קו בבאור. — ובח"א מהרש"א כחובות שם, דמה שאמרו ב"ה ישבחנו בעיניו ר"ל שאין זה שקר כיון דבעיניו המקח טוב, היג כלה נאה וחסודה בעיניו היא דאלי"כ לא היה נושאה. ובשט"מ: ורי"י הלוי בן מיגש ו"ל כי שאין משבחין אותה בדברים שאין בה אלא בדברים שיטנן בה לפי שכל אדם א"א שאין בו דבר אחד של שבת, הלכך אם היא כעורה אין משבחין אותה ביופי לפי שהוא משקר ולכתיב מדבר שקר תרחק וכו', ע"כ. עו"ש בשט"מ בשם הריטב"א: פי' דכל שהוא מפני דרכי שלום אין בו משום מדבר שקר תרחק. — בספר חסידים מק"ג סי' אא עמ' 55: מי שאמר טובה על הרעים על הרמאי איש נאמן הוא, האמינו לרמאי וכפר, כאילו הוא גולן, ששבח את הרמאי, ועוד

וב עיר הכהנים והרגם על לא חמס בכפם. וכע"ז בפ"י הרי"י בכור שור, להלן אות קט בבאור. — בתנב"א"ר מכת"י עמ' 176: בגי' דברים יסתכל אדם בכל יום וכו' ובשקר הוא אומר מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע, ואומר ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם ושבועת שקר אל תאמרו כי את כל אלה אשר שואחי נאם ה' (זכריה ח, יז). ובכת"י רמזי ר' יואל: מדבר שקר תרחק זה המוסר את חברו בסתר וזהו ונקי וצדיק אל תהרוג שהוא מכהו בלשון, וכתיב ארור מכה רעהו בסתר וכאן הוהיר עליו. [קן] בילק"ש ובכת"י, ובלק"ט: ר' נתן אומר אזהרה לפרוש מן המצוות (אולי צ"ל לפרוש מן המינות) ת"ל מדבר שקר תרחק וכה"א ומוצא אני מר ממות וזו מינות. ובמדרש אגדה: מדבר שקר תרחק זו מינות וכן אמר החכם אל תקרב אל פתח ביתה (משלי ה, ח). ובפ"י דבינו מיוחס: ד"א אזהרה לפרוש מן המינות שהן דברי שקר וכזב וכל כיוצא בהם שלא יתערב עמהם אפילו לשמוע תקיהם הרעים וכן נאמר להלן והרחק מעליה דרכך (משלי שם). — ור"י"א ומוצא אני וכו', רחמני דגודר כתיב: ולי' חסידים שפיר ליה